

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum IV. Decretalium, per viginti, & unum Titulos distributum, De
Sponsalibus, Et Matrimoniis, eorumque impedimentis, ac dispensationibus,

...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1702

Articulus V. An, & quando reclamari possit contra impotentiam alterius?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73058](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73058)

& alij. Nec obstat, quòd durante illo periculo non possit licite debitum reddere, quia non requiritur ad matrimonium, quòd conjugatus se obliget ad reddendum debitum *quovis tempore*; sed cum legitimum impedimentum abest; alias infirmus impeditus à redditione debiti, impotens foret ad contrahendum. Caterum probatio (quæ fit per copulam cum alia) non est licita, nisi mulier à primo propter arctitudinem suam legitime separata, nuberet alteri; à quo cognosci potest, cui prior, ut diximus in vigore corporis inferior, vel saltem notabiliter dispar non sit. Nam tunc præsumitur etiam à priori viro cognosci potuisse; secus si non nisi aptata per copulam cum alio, à primo cognosci non posset; tunc enim matrimonium cum primo nullum foret; Sanchez. d. 93. n. 13.

ARTICULUS IV.

De impotentia dubia.

1294. Hactenus ea diximus, quæ spectant ad quæstiones, cum impotentia est certa, nunc agendum est de casu, quo est dubia, & quæstio est. 1. *an dubius num sit potens*, debeat abstinere à matrimonij contractu? & affirmative propter periculum alteri potenti irrogandi injuriam; ita Sanchez cit. n. 103. *in fine*: si tamen non obstante dubio contrahat, posse reddere, ac petere debitum, ut Ecclesiæ constare possit, an valide, vel invalide contraxerit? si autem intra triennium non probetur potens, iudicio Ecclesiæ separandum, ut dicemus infra; at si dubium de illius potentia vel impotentia post triennium vinci non possit, probando, quòd verè consummaverit matrimonium, vel consummare non potuerit, standum est pro favore matrimonij contracti; quia quilibet præsumitur potens, dum non probatur contrarium.

1295. Quæstio est 2. quid dicendum, si de impotentia constet, sed dubitetur, an ea matrimonij contractum præcesserit, vel subsceuta sit? præsumendum esse, quòd præcesserit, si ve ortum habeat à natura, si ve aliunde, complures probabiliter docent apud Sanchez d. 103. n. 2. sed probabilius est oppositum, si allegetur primum post aliquot annos à contracto matrimonio; Nam quilibet præsumitur potens, dum contrarium non probatur; hinc, asserenti,

talem impotentiam fuisse ante contractum matrimonium, incumbit probatio. Aliud est, si statim, vel post exiguum tempus allegetur, & de illa constet; tunc enim in dato dubio, præcessisse, merito præsumitur: in dubio autem, num ea sit naturalis, vel accidentalis? & præsumendum hoc posterius, dum contrarium non constat. Nam in obscuris, quòd minimum est, & minimè gravat, sequendum est. Si tamen fornicariè cognoscatur ab alio, primo viro debiliori, nec in alio dispari, valeret matrimonium cum primo, quia merito præsumeretur potuisse pariter cognosci ab eo.

ARTICULUS V.

An, & quando reclamari possit contra impotentiam alterius?

Ante resolutionem supponendum, plurimis de causis multum interesse conjugum, ne alligati sint vinculo perpetuo impotentis vel absolute, vel respectivè; & ob id in certis casibus illis licere contra impotentiam alterius reclamare, ut matrimonium inter eos initum ab Ecclesia solvatur, non solutione vinculi, sed declaratione nullitatis, seu matrimonij inter eos invalide contracti propter impedimentum, quòd alterius impotentia præstat. Quæstio nunc est, an, & quando, conjugi non impedito, vel etiam impedito, contra alterius impotentiam vel matrimonium, reclamare liceat, hoc est, apud Judicem Ecclesiasticum petere, ut matrimonium inter eos separatur, seu, ut dixi, nulliter contractum declaretur, datà non impedito facultate ad aliud, si velit, matrimonium contrahendum.

Supponendum 2. cum de impotentia, quæ allegatur, non constat, alleganti incumbere probationem vel per verum iudicium, vel septimam manum propinquorum, vel triennium continuum, quo demonstret, se tanto tempore conatos fideliter, nunquam tamen potuisse matrimonium consummare: ut magis patebit ex sequentibus. Potest autem impotentia unius ex conjugibus allegari, vel paulò post contractum matrimonium, v. g. statim, post duos, tres menses, vel tardius, nimirum post unum, vel plures annos, quibus ijdem cohabitaverunt, ut colligitur ex diversis capitulis hujus tituli. his præmissis:

1598. Re. 1. quando inter duos conjuges est impotentia ad consummandum matrimonium, cum quâ præcedente matrimonium invalide contrahebatur, non tantum non impedito, ut constat ex pluribus h. t. canonibus; sed ipsi etiam impedire licere reclamare ad matrimonij separationem; ut aperte constat ex c. *accepti* 1. h. t. ibi: cuius ratio est; quia & huius interest, non esse ligatum vinculo, quod propter impedimentum dirimens nullum est, ac irritum V. textum in 1265. supra.

1599. Re. 2. Si mulier, quæ viro nupsit, contra viri impotentiam reclamet *statim*, nimirum post unum, alterumve mensem, audiendam esse; & licet vir neget, ab eo separandâ, si probet ejus impotentiam per verum iudicium, seu, ut notat Gonzalez in cit. c. 1. per *justum iudicium*, prout habetur in c. *Laudabilem* 5. h. t. ubi Cœlestinus III. ad questionem, quantum tempus indulgendum sit naturaliter frigidis ad experientiam copulæ nuptialis? respondit: Nos in præsentî consultatione sentimus, ut à tempore celebrati conjugij, si frigiditas prius probari non possit, cohabitent per triennium: quo elapso, si nec tunc cohabitare voluerint, & juxta decretum Gregorij mulier per justum iudicium de viro probare poterit, quod cum ea coire non possit, accipiat alium: si autem ille aliam acceperit, separentur. Quod si ambo consentiant simul esse: vir eam, est non ut uxorem, saltem habeat ut sororem. Si autem, quod nunquam se invicem cognoverint, ambo fateantur, cum septima manu propinquorum, vel vicinorum bonæ fame (si propinqui defuerint) tactis sacrosanctis Evangelij, uterque iurejurando dicat, quod nunquam per carnis copulam una caro effecti fuissent, & tunc videtur, quod mulier valeat ad secundas nuptias convolare. Verum si ille aliam duxerit, tunc hi, qui juraverant, rei perjuri teneantur, & peracta pœnitentia cogantur ad connubia priora redire. ratio est ex cit. c. 1. ibi: si autem illa (nimirum non impedita) in ipsa novitate, post mensem, aut postremum post duos, ad Episcopum, aut ad ejus missum proclamaverit (si probari potest (impotentia) per verum iudicium) separare potestis, & illa, si vult, nubat in Domino.

Dixi, si reclamet *statim*, nimirum ex

ipsa matrimonij novitate, hoc est, ut dicitur cit. c. 1. *post unum, vel duos menses*. Nam si reclamet tardius nimirum *post unum, vel dimidium*, tunc non audietur, viro contrarium asserente, ut dicitur eodem c. 1. ratio redditur, quia in casu tardioris reclamationis, ipsa sibi imputare debuit, quod *tandiu tacerit*; & viro, qui est caput mulieris, creditur. dixi: *tunc non audietur*, nimirum *ante lapsum triennij*. de quo dicam infra.

Re. 3. si ipse impotens, post unum, aut tres menses, vel etiam annum, à contracto matrimonio, contra hoc reclamet, & se naturâ frigidum, consequenter impotentem, affirmet, posse matrimonium separari, duobus concurrentibus. 1. si idem etiam affirmet mulier de ipso. 2. si, quod ambo dicunt, per verum iudicium probari possit, ut habetur cit. c. 1. ex quo sequitur, quod non credatur soli assertioni conjugum, uno eorum dicente se impotentem, & altero idem negante; sed requiri eorum, quæ ipsi allegant, legitimam probationem per justum iudicium, ut constat ex cit. c. 1. Unde hoc semel præstito, non exigitur, ut simul mancant triennio, quod in c. *Laudabilem* 5. h. t. exigitur solum in casu, quo per clara & urgentia indicia frigiditas, seu impotentia non constat, aut probari potest.

Unde tametsi unus, vel ambo conjuges fateantur unius frigiditatem, vel impotentiam, quin ex claris indicijs, vel vero iudicio de illa legitima probatio fiat, non potest matrimonium separari, nisi prius triennio continuo cohabitent, ut ex lapsu temporis de illo, quod allegatum est, constare possit, ut deciditur in c. *Laudabilem* h. t. Hæc autem triennalis cohabitatio non exigitur, ut propter impotentiam ab uno, vel utroque conjugum allegatam, matrimonium separari possit; nisi quando prius nulla sunt indicia, vel legitima probatio impotentiae, sed signa solum dubia; ita Cœlestinus. 3. in cit. c. *Laudabilem*, ibi: *si frigiditas prius probari non possit*.

Not. autem 1. non sufficere triennem cohabitationem *utcumque*, sed requiri *cum sæpius attentata copula*, qualiter inter honestos conjuges usus conjugij exerceri solet; Nam alias elapso triennio non possent justè jurare, se matrimonium consummare non potuisse, ad quod tamen tenentur in præsentî casu. Nam ut elapso triennio

nio Ecclesie constet de impotentia illorum, de jure requiritur, quod ambo jurati fatentur, cum septima manu propinquorum, vel, in horum defectu, vicinorum bonae famae, quod nunquam potuerint hucusque matrimonium carnali copula perfecta consummare; quo praestito, auctoritate Ecclesie non impedito licebit alteri, si volet, nubere, ut constat ex *cit. c. Laudabilem*; quod, ut verum sit, omnino requiritur, quod per illud tempus saepius (ex usu honestorum conjugum) tentaverint, & conati sint, matrimonium consummare.

1302. Circa hoc not. 2. hoc triennium, ejusmodi probationi probandae impotentiae in dubio (num adit:) praemittendum computandum esse spectato juris rigore à die, quo conjuges (utique puberes) habitaverunt simul in eodem lecto; & copula attentata, quae alioquin praesumitur ex illa cohabitatione, ut ait Sanchez *l. 7. d. 110. a n. 4.* & alij. Licet enim dicatur in textu: *à tempore celebrati conjugij*, computandum; intelligendum tamen est de tempore copulae attentatae; quia tempus hoc datur pro exploranda potentia ad copulam; nimirum quod dicto triennio copulae operam dederint, & habere non potuerint; debet autem istud triennium esse *continuum*, ut dicitur in *c. fin. de frigidis*; & si interpolatum esset, suppleendum foret; dixi *continuum* nimirum *civiliter & modo humano*, quia non censetur interrumpi, si conjuges ex causa, uno vel altero mense anni non vivant simul.

1303. Not. 3. juramentum, quod eo triennio matrimonium consummare non poterint, exigi non tantum ab ipsis conjugibus, sed etiam ab alijs ibidem expressis, nimirum septem cujuslibet eorum propinquis, vel in horum defectu vicinis bonae famae. Conjuges jurare debent *de veritate dicenda*; ceteri *de credulitate*, nimirum quod verosimiliter credant, conjuges verum dicere, ut notat gl. in *cit. c. Laudabilem. v. uterque*. Quamvis autem in textu dicatur, juramentum illud fieri debere *taetis sacrosanctis Evangelij*, sufficit tamen, si fiat *ad crucem*, ut notat Castropalaus *d. 4. de sponsal. p. 9. n. 11.* qua in re potissimum convenit spectare morem, & usum jusque Ecclesie; & videri super hoc potest Gonzalez in *c. 5. h. t. n. 11.* si verò is, de cujus impotentia agitur, negat se impotentem, nulli testes ex illius parte requiruntur, qui

testentur se credere, ipsum verum dicere, sed tantum ex parte affirmantis; sic Joan. Andreas Innocent. Ancharan, & alij, cum & apud Sanchez *cit. d. 109. n. 13.*

Not. 4. Triennium illud maxime concedendum, cum impotentia est ex maleficio; cum saepe depelli possit medijs humanis. Hostiensis ad *c. Laudabilem n. 1.* & ad *c. fin. v. Triennium, de frigid.* intellige; si necdum tantum tempus ad investigandam impotentiam praemissum est, vel si non cohabitaverunt tanto tempore, semper infructuose attentata copula. Hinc si jam triennio, vel ultra copulari non potuerunt, id non requiritur. Quod si clapsio triennio adhuc veritas cognosci non possit, regulariter pro matrimonio standum est; cum causa ejus sit favorabilis; quamquam utroque conjugum impotentiam cum juramento fatente probabilius illa inspectio, & septima manus propinquorum jurata non requiratur. ut docet Sanchez *cit. l. 7. d. 108. n. 6.* Ceterum, si impotentia prius certo constet, vel probari non possit, & ambo conjuges eandem fateantur, esto reclamant ambo, vel eorum unus tardius, triennium non requiritur; sufficit autem, ut *constare* dicatur, quod habeantur ea signa, quae praesentent certitudinem moralem. Nam in humana certitudo moralis evidentiae aequivalet; ita Sanchez *cit. d. 107. n. 4.*

Et quamvis aliqui in hoc casu requirant simul juramentum conjugum, & septimanis (hoc est, septem testium) propinquorum ex parte cujuslibet conjugis; aut in horum defectu septem vicinorum testantium, se credere, conjuges verum jurare, adhibita quoque conjugis impotentis inspectione, vel per medicos, vel per honestas matronas, quorum omnium testimonia convenientia sint: recte tamen alij judicant; praeter moralem evidentiam in dato casu, nihil aliud requiri; sic Gaspar. Hurtad. *d. 22. diff. 11. n. 38.* & Castropalaus *cit. d. 9. n. 5.* Nam aliud juramentum, & inspectio, solum requiritur in casu dubio, ut constat ex *c. Laudabilem. & c. fin. de frigid.*

Not. 5. si triennium experientiae jam praecessit, conjuges quovis tempore reclamare contra impotentiam alterius; & matrimonium separari posse, si vel ambo impotentiam fateantur; juxta dicta; vel adsint moraliter evidentes probationes, ut constat ex *c. fin. h. t.* ubi post octo annos, muliere

muliere reclamante, & viro confitente, se respectu illius impotentem, postquam idem juramento firmaverunt, & per inspectionem à matronis bonæ opinionis, fide dignis, ac expertis, in opere nuptiali factam testatae sunt, mulierem adhuc virginem esse, matrimonium solvi posse, Honorius, III. respondit.

1306. Not. 6. hanc inspectionem ad divortium quoad vinculum matrimonij, propter alterius è conjugibus impotentiam non necessarium requiri. Nam in hoc c. *fin.* allegatur solum ad probandam impotentiam, & si alijs modis, de quibus in c. *Landabile*, impotentia probetur, non exigitur; quales autem, & quot debeant esse illa matronæ, quæ de virginitate mulieris deposituræ sunt, tradit Castropal. *cit.* p. 10. à n. 6. & fuse Sanchez l. 7. d. 113. à n. 18. Et ex his colligitur, quid intelligatur per *verum iudicium*; hoc enim habetur *legitimam probationem* impotentiae pro diversitate casuum, quibus agitur contra matrimonium, nimirum vel reclamando statim in novitate, vel tardius, de quorum utroque jam dictum est in superioribus.

1307. Not. 7. Eum, qui sciens alterius impotentiam, nihilominus cum illo contrahit, Ecclesia permittente posse cum illa permanere, tanquam cum sorore, licet illam habere in uxorem non possit. C. *consultationi*. 4. h. ubi Luitus III. ad quæstionem, *utrum femine clausæ, impotentes commisceri maribus, matrimonium possint contrahere? & si contraxerint, an debeat rescindi?* taliter respondit, quod, licet incredibile videatur, quod aliquis cum talibus contrahat matrimonium; Romana tamen Ecclesia consuevit in consimilibus iudicare, ut, quas tanquam uxores habere non possunt, habeant ut sorores, hinc in ejusmodi casu potens, propter alterius impotentiam reclamare non potest, nisi iussu timeat periculum incontinentiæ. Idem est, si post matrimonium ignoratâ alterius impotentiam contractum, simul castè habitare velint.

1308. Not. 8. probabilius esse, conjugem, qui ab impotente propria autoritate recedit, ante præmissum experientiae triennium, ubi hoc de jure requiritur, relicto statim esse restituendum quoad mutua[m] habitationem, & obsequia, nisi statim, & in continenti probationes certas, & evidentes afferat. ita Sanchez l. 7. d. 112. n. 8.

Nam alter, ratione matrimonij, jus habet ad illa; ergo spoliari eo non debet, sine certa & evidenti ratione. Si autem jam præcessit triennium ad explorandam potentiam, probabilius est, non esse statim restituendum, sed admittendas esse exceptiones impotentiae, ut notat Sanchez *cit.* Si quæras, an in primo casu recedens, etiam quoad usum conjugalem restituendus sit? negat Sanchez *cit.* sed rectius affirmare videtur Castropal. *cit.* p. 14. p. 11. n. 2. quia etiam, quo ad illud, jus per matrimonium acquisivit.

ARTICULUS VI.

An aliquando, matrimonium, ob impotentiam dissolutum, restaurari debeat?

Quæstio est. 1. an, postquam conjuges, 1309. propter impotentiam viri, ortam ex frigiditate, separati sunt matrimonio soluto, vir uxori primæ restituendus sit, si postea appareat potens, ut, si contracto alio matrimonio, illud consummare potuit? R. in dato casu virum restituendum esse primæ uxori; quia tunc constat, impotentiam contra primum matrimonium esse falso allegatam; sic Castropal. *cit.* p. 14. p. 12. colligitur ex c. *Accepisti*. 1. h. ibi: *separari potestis eâ tamen ratione, ut si tu post aliam acceperis, reus perjurij existas, & iterum, post peractam penitentiam priora nubia reparare debebis.* Idem est, si soluto primo matrimonio vir appareat potens ex copula fornicaria cum alia. Porro in hoc casu secunda uxor libera erit, si vir primæ redditus, cum ea inter triennium copulari possit, si secus, ei vir reddi debet, quia tunc secundum, non primum matrimonium validum fuit.

Quæstio est. 2. quid dicendum, si separatio facta est propter arctitudinem feminae? R. ex *cit.* c. *Fraternitatis*. Si talis mulier, soluto primo matrimonio, per alium virum cognosci potuit, & separatio facta est ideo, quod respectu cujuslibet viri iudicaretur nimis arcta, separandam à secundo, & restituendam primo; quia tunc constat de errore. Si autem est a primo separata, quia respectu illius iudicata fuit nimis arcta, tunc respondendum juxta dicta n. 1309. V. Sanchez l. 7. d. 99. à n. 15.

Quæstio est. 3. quid agendum, si separatio facta est propter impotentiam ex maleficio? R. si in dicto casu separatio primi 1311. matri-